■ اگر عدالت اجرا شود، خیلی از تسلیم‌طلبان حامی مفسدان دیگر در راس امور نخواهند بود. شما ببینید در همین ۶ سالی که از عمر این دولت می‌گذرد، چقدر به مردم ظلم شد. چقدر حق مردم خورده شد و چقدر در مقابل فشارهای وارده بر مردم بی‌تفاوتی صورت گرفت. به همین خاطر هم هست که می‌گویم این جریان نه مردم‌سالاری دینی را قبول دارد و نه قانون را

اهمیت قانون‌مداری در مکتب امام و هجمه‌های اخیر به شورای نگهبان در گفت‌وگوی «وطن امروز» با حجت‌الاسلام حمید روحانی

رأی ندارند می‌گویند انتصابات!

گروه سیاسی: مکتب فکری و عملی بنیانگذار کبیر جمهوری اسلامی را می‌توان از زوایای متعددی مورد بحث و بررسی قرار داد. با این حال نزدیکی به یازدهمین دوره انتخابات مجلس و هجمه‌های گسترده چند هفته اخیر برخی جریانات سیاسی به شورای نگهبان، لزوم بازخوانی جایگاه قانونمداری و همچنین لزوم صیانت و حراست از شأن شورای نگهبان قانون اساسی در اندیشه امام خمینی(ره) را دوچندان کرده است. درباره این موضوع و همچنین بررسی مبانی دینی مفهوم مقاومت در گفتمان امام(ره)، با حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر سیدحمید روحانی، رئیس بنیاد تاریخ‌پژوهی و دانشنامه انقلاب اسلامی گفت‌وگو کرده‌ایم. حجت‌الاسلام و المسلمین روحانی از اعضای دفتر امام خمینی(ره) در نجف و بعدها از همراهان امام(ره) در پاریس بوده است.

■ **با توجه به فرارسیدن ایام‌الله دهه فجر، خدمت شما رسیدیم تا مکتب و گفتمان حضرت امام خمینی را از وجوه مختلف آن بررسی کنیم. مقام معظم رهبری در مراسم ۱۴ خرداد امسال در حرم امام، ویژگی‌های متعددی را برای امام خمینی برشمردند از جمله شجاعت، تقوا، عدالتخواهی، استکبارستیزی و... منتها یک ویژگی که به تفصیل توسط رهبری مورد اشاره قرار گرفت، موضوع مقاومت بود؛ کلیدواژه‌ای که امروز در منطقه حرف اول را می‌زند و به تعبیر رهبری به کلمه مشترک مردم منطقه تبدیل شده است. درباره ابعاد این ویژگی امام خمینی و مبانی دینی آن توضیح دهید.**

بسم‌الله الرحمن الرحیم؛ فرا رسیدن چهل‌ویکمین سالروز پیروزی انقلاب اسلامی و ایام‌الله دهه فجر را تبریک عرض می‌کنم. مسأله مقاومت نقش مهمی در سرنوشت انسان‌ها و ملت‌ها دارد. ملت‌هایی که در مقابل فشارها زود از پا درمی‌آیند، نمی‌توانند موفقیتی کسب کنند. اسوه حضرت امام در نهضت انقلاب اسلامی، پیامبران الهی و بویژه رسول اکرم(ص) بودند. دیگر اینکه حضرت امام قرآن‌شناس و مترجم قرآن بودند. امام با مطالعه روی قرآن دریافتند این کتاب الهی تا چه میزان روی مفهوم مقاومت تاکید دارد. «فاستقم کما امرت و من تاب معک». در قرآن کریم خطاب به پیامبر آمده که هم خودت استقامت کن و هم کسانی که از تو پیروی می‌کنند. حضرت رسول هم با علم به اینکه مقاومت با چه سختی‌هایی مواجه است، فرمودند که این آیه من را پیر کرد. امام نه‌تنها در موضوع مقاومت که در تمام حوزه‌هایی که حرکت کردند، ریشه در قرآن داشت. امام از همان روزی که نهضت را آغاز کردند، سعی داشتند تا چند ویژگی را به ملت ایران بیاموزند. از جمله مقاومت، سازش‌ناپذیری، بصیرت و... وقتی امام مردم را به این ویژگی‌ها مسلح کردند، دیدیم که نهضت پیش رفت و ملت ایران هم در سایه مقاومت و بصیرت به جایی رسید که با دست خالی یک نظام ۲ هزار و ۵۰۰ ساله را منقرض کرد. پس رمز پیروزی انقلاب اسلامی، مقاومت بود. پس از پیروزی انقلاب نیز ملت ایران در سایه مقاومت توانست با دست خالی در ۸ سال جنگ تحمیلی بجنگد و ایران را از خطر تجزیه نجات دهد. در طول ۴۱ سال اخیر نیز آنچه باعث شد در مقابل آن همه توطئه‌ها نظیر ترورهای وحشیانه و تحریم‌های اقتصادی، انقلاب اسلامی حفظ شود، مقاومت ملت ایران بود.

■ **رهبری در یکی از سخنرانی‌های‌شان تأکید داشتند هزینه سازش بیشتر از هزینه مقاومت است. مصادیقی از این منطق را ذکر بفرمایید.**

همین برجام. کسانی به بهانه اینکه مشکلات مردم بسیار سنگین است، علت مشکلات را عدم رابطه ایران با آمریکا مطرح و روی آن تبلیغات گسترده‌ای کردند. مقام معظم رهبری نیز برای اینکه این باور غلط روشن شود، اجازه مذاکرات را دادند، فرمودند من با مذاکره مخالفت نمی‌کنم اما آن را بیهوده می‌دانم و انسان عاقل کار بیهوده نمی‌کند (نقل به مضمون). شما دیدید در نتیجه برجام چه ننگی بر ایران تحمیل شد، به طوری که در برجام تمام خواسته‌های آمریکا محقق شد اما در مقابل تیم مذاکره‌کننده ایران هیچ امتیازی نگرفت. ضمن اینکه با برجام استقلال کشور ما لطمه خورد. علاوه بر این در دنیا دولت ما را تسلیم‌طلب پنداشتند، یادم هست در جریان سفری که بعد از برجام به لبنان داشتم، یکی از اساتید دانشگاه لبنان به ما می‌گفت شما که انقلاب را فروختید! ضمن اینکه گرانی و تورم و فشار اقتصادی بر مردم هم چند برابر شد. جالب بود چند وقت پیش خبری منتشر شد مبنی بر اینکه یک کشور اروپایی به خاطر تحریم‌ها به هواپیمای وزیر امور خارجه ما سوخت هم نداد.

■ **در سال‌های گذشته بارها نسبت به تحریف خط امام و مکتب امام هشدار داده شد. از نظر شما مهم‌ترین تلاش‌هایی که برای تحریف خط امام صورت گرفت، از سوی کدام جریان‌ها بود.**

حتی قبل از پیروزی انقلاب هم کسانی بودند که با روش امام سر ناسازگاری داشتند. یادم هست در نوفل‌لوشاتو خدمت امام بودیم که مهندس بازرگان در جریان ملاقات با امام گفت حالا شاه توبه کرده و گفته صدای انقلاب را شنیدم، شما شاه را بیرون نکنید و اجازه دهید شاه بماند و صرفا سلطنت کند. امام پاسخ دادند کدام دین و کدام وجدان اجازه می‌دهد کسی که دستش تا مرفق به خون ملت ایران آغشته است، در رأس حکومت بماند و به تعبیر امام الواطی کند (نقل به مضمون)، یک بار دیگر هم مهندس بازرگان به همراه چند نفر دیگر به امام نامه نوشتند که شما در ۲ جبهه نجنگید! حالا که با شاه درافتادید، با آمریکا کنار بیایید. نهضت آزادی از جمله اولین مجموعه‌هایی بود که از اول با آرمان‌های امام خمینی سر ناسازگاری داشت. یک بار در اوایل پیروزی انقلاب، مهندس بازرگان به‌عنوان نخست‌وزیر دولت موقت، به همراه ابراهیم یزدی به الجزایر رفت و در آن نشست با برژینسکی، مشاور کارتر ملاقات کرد. وقتی بازرگان به ایران بازگشت، امام نسبت به این دیدار اعتراض کرد اما مهندس بازرگان در جواب گفت ما که بدون آمریکا نمی‌توانیم زندگی کنیم! به‌رغم اینکه ۴۰ سال از انقلاب گذشته، همه با چشم سر دیدید که ما نه‌تنها بدون آمریکا، انقلاب و کشور را پیش بردیم، بلکه بدون اغراق اندازه ۳۰۰ سال دوران قبل از جمهوری اسلامی جلو آمدیم، از جمله در حوزه‌های پزشکی، صنعتی، نظامی و... . در سال‌های گذشته هم هاشمی‌رفسنجانی بیشترین نقش را در تحریف خط امام ایفا کرد، از جمله مخدوش کردن شعار مرگ بر آمریکا. پس از او مشارکتی‌ها و کارگزاران سازندگی هم به دنبال این بودند راه امام را بی‌رهرو کنند و ایران را به سازش در مقابل آمریکا بکشانند.

> **جریانی که به شورای نگهبان هجمه می‌کند، نه مردمی است، نه استقلال‌طلب است، نه پایبند به هیچ عقیده‌ای، این جریان فقط قدرت می‌خواهد. در نتیجه اگر در راس قدرت بود، همه چیز درست و بدون مشکل است اما اگر در انتخاباتی رای نیاورد، یا آن انتخابات تقلبی است یا انتصابی. در این زمینه خیلی هم بی‌حیا هستند و هیچ پروایی ندارند. به محض اینکه در انتخاباتی رای نیاورند یا بدانند که رای ندارند، فورا جاروجنجال راه می‌اندازند که یا در آن انتخابات تقلب شده یا انتصابات صورت گرفته است!**

■ **در هفته‌های اخیر شاهد بودیم برخی افراد و جریانات هجمه گسترده به شورای نگهبان را در دستورکار خود داشتند. حتی آقای روحانی هم به کنایه انتخابات را تشریفات و انتصابات نامید. ناظر به این موضوع، درباره اهمیت ۲ موضوع قانونمداری و حفظ و صیانت از شأن شورای نگهبان در مکتب امام خمینی توضیح دهید.**

یکی از موضوعاتی که حضرت امام خیلی روی آن تاکید داشتند عمل به مر قانون بود. امام بشدت با قانون‌شکنی و زیرپا گذاشتن قانون مخالفت می‌کردند. امروز هم می‌بینید مقام معظم رهبری هیچ کاری را بر خلاف قانون انجام نمی‌دهند. همه کارها باید به خواست مردم و در چارچوب قانون انجام پذیرد. اگر این دولت مشکلات و انحرافاتی دارد، مردم باید به این جمع‌بندی برسند.

نکته دیگر اینکه حضرت امام روی موضوع شورای نگهبان خیلی حساسیت داشتند و شما بدانید جریانی که به شورای نگهبان هجمه می‌کند، نه مردمی است، نه استقلال‌طلب است، نه پایبند به هیچ عقیده‌ای است، این جریان فقط قدرت را می‌خواهد. در نتیجه اگر در راس قدرت بود، همه چیز درست و بدون مشکل است اما اگر در انتخاباتی رای نیاوردند، یا آن انتخابات تقلبی است یا اینکه انتصابی. در این زمینه خیلی هم بی‌حیا هستند و هیچ پروایی ندارند. به محض اینکه در انتخاباتی رای نیاورند یا بدانند رای ندارند، فورا جار و جنجال راه می‌اندازند که یا در آن انتخابات تقلب شده یا انتصابات صورت گرفته است! این جریان در حال حاضر هم دریافته در انتخابات آتی مجلس رای ندارند؛ می‌بینید چه جار و جنجالی به راه انداخته‌اند. هر روز به یک بهانه‌ای سعی می‌کنند ملت ایران را نسبت به انتخابات دلسرد کنند. یک روز به بهانه سانحه هواپیمای اوکراینی و یک روز هم به بهانه سخنان یک مجری تلویزیون. در مقابل شما شاهد بودید در این چند سال چقدر آقای رئیس‌جمهور به مردم توهین کرد و کسی هم نگفت بیاید از مردم عذرخواهی کند. یا مگر رئیس‌جمهور در این ۶ سال کم به مردم دروغ گفته است؟ مگر نگفت تحریم‌ها برداشته شده؟ من بعید نمی‌دانم اگر این جریان در انتخابات مجلس رای نیاورد بلوایی نظیر ماجرای ۸۸ را تکرار کند. الان با جملاتی نظیر اینکه انتخابات در نظام اسلامی، انتصابات است دارند برای همین هدف زمینه‌سازی می‌کنند و هر روز به یک بهانه‌ای آرامش مردم را تحت‌الشعاع قرار می‌دهند. حاضرند برای تخطئه شورای نگهبان، از مفسدان حمایت کنند تا به هدف خود برسند. به نظرم حتی زدن شورای نگهبان هم برای این جماعت بهانه است. اینها می‌خواهند به این وسیله قانون را دور بزنند. این روزها شما می‌بینید شورای نگهبان به جرم اینکه به قانون عمل کرده و عناصر ناخلف و منحرف را کنار گذاشته، مورد هجمه قرار می‌گیرد. البته ما علت ردصلاحیت بسیاری از افراد را می‌دانیم اما حالا که شورای نگهبان به خاطر مصالحی اتهامات آنها را اعلام نمی‌کند، نباید سبب هجمه به این نهاد انقلابی شود.

> **تا وقتی ملت ما افرادی چون شهید سپهبد قاسم سلیمانی دارد و شهادت‌طلب و سازش‌ناپذیر است، این انقلاب از خطر و تهدید مصون خواهد بود و ان‌شاءالله انقلاب ما به انقلاب حضرت مهدی موعود(عج) متصل خواهد شد. زیرا انقلاب ما ریشه در قرآن دارد و امام هم هر چه داشتند از قرآن بود. لذا تا وقتی در کشور ما اسلام و قرآن حاکم است، انقلاب تداوم خواهد داشت**

■ **۲۲ بهمن امسال، بیانیه مهم و راهبردی گام دوم انقلاب که توسط مقام معظم رهبری صادر شد، یک ساله خواهد شد. به نظر شما در سال‌های اخیر کدام وجوه از گفتمان حضرت امام نادیده گرفته شده و لازم است در گام دوم انقلاب بیشتر به آن توجه شود؟**

مهم‌ترین موضوعی که در نگاه امام از اولویت برخوردار بود، عدالت‌خواهی و اجرای عدالت بود. امام بشدت دنبال این بودند که در کشور ما عدالت اجرا شود. چون اگر عدالت اجرا شود، خیلی از تسلیم‌طلبان حامی مفسدان دیگر در راس امور نخواهند بود. شما ببینید در همین ۶ سالی که از عمر این دولت می‌گذرد، چقدر به مردم ظلم شد. چقدر حق مردم خورده شد و چقدر در مقابل فشارهای وارده بر مردم بی‌تفاوتی صورت گرفت. به همین خاطر هم هست که می‌گویم این جریان نه مردم‌سالاری دینی را قبول دارد و نه قانون را. تمام تلاش‌شان این است به نحوی قانون را دور بزنند. دیگر موضوع مهم در اندیشه امام، لزوم اجرای اسلام و قانون قرآن بود. قرآن با سازش‌کاری صریحا مخالف است و حتی کسانی که به دنبال سازش هستند را منافق می‌داند. امام خمینی رسما سازش‌پذیری و تن دادن به ظلم و وادادگی را نفی می‌کردند. اگر امام می‌فرمودند مرگ بر شاه یا مرگ بر آمریکا عبادت است، برای اینکه اینها تصریح قرآن است. اگر امام می‌فرمودند آمریکا نمی‌تواند هیچ غلطی بکند، این تصریح قرآن کریم است. یک موضوع مهم دیگر در مکتب امام هشدار نسبت به خطر لیبرال‌ها است. بنده امروز می‌فهمم چرا امام از روز اول خطر لیبرال‌ها تذکر می‌دادند. پیش از انقلاب اسلامی در نجف، یک اختلاف نظری که میان امام و برخی علمای نجف بود، خب علمای نجف نظرشان بر این بود بزرگ‌ترین خطر برای دنیای اسلام، کمونیست‌ها هستند. امام اعتقاد داشتند کمونیست‌ها نمی‌توانند برای اسلام خطری داشته باشند. البته آنها جریانی الحادی بودند و باید که با آن مقابله می‌شد اما امام خطر اصلی را لیبرال‌ها می‌دانستند و بعد هم دیدیم نظر امام چقدر منطقی و درست بود. در کشورهایی که کمونیست‌ها نفوذ داشتند، مانند یمن جنوبی که زمانی اصلا معروف شده بود که به یک کشور کمونیستی تبدیل شده است، مصر، سوریه. در همین عراق که ما قبل از انقلاب حضور داشتیم، کتاب‌های مائو با جلدهای بسیار زیبا و کاغذهای خیلی اعلا به‌خاطر فراوانی زیر دست و پا ریخته بود. در حالی که چاپ کتاب‌هایی چون «اقتصادنا»ی شهید صدر ممنوع بود. ولی با همه اینها شما می‌بینید نه در یمن، نه در مصر، نه در سوریه و نه در عراق هیچ خبری از کمونیست‌ها نیست اما خطر لیبرال‌ها همچنان به قوت خودش باقی است. بگونه‌ای که کارشکنی‌هایی که این جربان در کشور به وجود می‌آورد موجب شده نیروهای انقلابی نتوانند آنگونه که باید و شاید کشور را به پیش ببرند و مشکلات را حل کنند.

■ **اگر نکته و موضوعی مدنظرتان است و در این گفت‌وگو مغفول واقع شده، بفرمایید.**

ملت عزیز ما باید مطالعه کند عوامل پیروزی انقلاب اسلامی چه بوده است. ملت ما در آن زمان چه روشی در پیش گرفت و چه ویژگی‌هایی داشت که توانست این انقلاب را به پیروزی برساند. به نظرم امام چند خصلت را در مردم ما تقویت کردند و همان هم باعث شد ملت ما بتواند آنگونه حماسه بیافریند و با انقلاب‌شان یک نظام ۲ هزار و ۵۰۰ ساله را منقرض کنند. اولین مسأله ایمان بود. امام به ملت ایران ایمانی راسخ دادند. امام به گونه‌ای ملت را به خدا نزدیک کردند که مردم دیگر به مسائل مادی فکر نمی‌کردند. این اولین ویژگی‌ای بود که به ملت ما در زمان انقلاب یاری رساند.

دوم اینکه امام به مردم ما اخلاص دادند. مردم در فکر این نبودند که خودشان را مطرح کنند و سومین ویژگی این ملت که نقش مهمی در پیروزی انقلاب اسلامی داشت، سازش‌ناپذیری و مقاومت بود که از امام خمینی الهام گرفت. این ویژگی‌های مردم در پیروزی و تداوم انقلاب نقش بسیار پررنگی داشت. مردم ما واقعا به برکت روشنگری‌های حضرت امام عاشورایی شده بودند. در این فضا دیگر جان دادن و شهید دادن و جوان دادن برای مردم مسأله مهمی نبود. لذا خیلی راحت در مقابل توپ و تانک رژیم ستم‌شاهی می‌ایستادند. رژیم هم وقتی شهادت‌طلبی این مردم قهرمان را دید دیگر خلع سلاح شد. رژیم شاه عادت کرده بود هرگونه اعتراض مردمی را با توپ و تانک سرکوب و مخالفانش را قتل عام کند اما وقتی مردم از شهادت پروا نکردند اینجا دیگر شاه خلع سلاح شد. بیخود نیست امروز تسلیم‌طلبان از کلمه شهید و شهادت تا این اندازه می‌ترسند. حتی اقدام کرده بودند نام شهدا را از سر کوچه و خیابان‌ها حذف کنند که البته با اعتراض مردم مواجه شده و عقب‌نشینی کردند. آنها فهمیدند کلمه شهید حماسه‌آفرین است. یا تلاش کردند از کتاب‌های دینی نام و یاد شهید و شهادت را حذف کنند.

تا وقتی ملت ما افرادی چون شهید سپهبد قاسم سلیمانی دارد و شهادت‌طلب و سازش‌ناپذیر است، این انقلاب از خطر و تهدید مصون خواهد بود و ان‌شاءالله انقلاب ما به انقلاب حضرت مهدی موعود(عج) متصل خواهد شد. زیرا انقلاب ما ریشه در قرآن دارد و امام هم هر چه داشتند از قرآن بود. لذا تا وقتی در کشور ما اسلام و قرآن حاکم است، انقلاب تداوم خواهد داشت.

نگاه

تجدیدنظرطلبی انقلابی اقتصاد یا فرهنگ؟

یونس مولایی: گذر از ۴۰ سالگی انقلاب اسلامی و ورود به چله دوم این نهضت که در تعابیر رهبر حکیم انقلاب از آن به‌عنوان «گام دوم» انقلاب یاد می‌شود، بیش و پیش از هر چیز لزوم بررسی جایگاه انقلاب اسلامی ایران در محیط پیرامونی خود را الزامی می‌سازد، به گونه‌ای که عدم آشنایی با موقعیت «هویتی» انقلاب اسلامی در روند تحولات جهانی (آنچنان که تجربه آن نیز موید آن است) می‌تواند حرکت کلی انقلاب را به سمت یک تجدیدنظرطلبی محتوایی کشانده و از اهداف آن پوسته‌ای وارونه خلق کند تا مسیر کلی این حرکت را به سمت و سویی متمایز رهنمون سازد.

به بیانی ساده‌تر، شناخت دقیق مسیر انقلابی در پیش رو بدون داشتن فهمی کلی نسبت به جرقه آغازین آن، باعث سطحی و کم‌عمق شدن سیاست‌گذاری‌های جاری جمهوری اسلامی می‌شود.

ماهیت انتقادی گفتمان دینی انقلاب اسلامی در تعارض با واقعیت تثبیت‌شده نظام جهانی، موجب آن شده است که این انقلاب برخلاف خیل انقلاب‌های ناسیونالیستی دوره خود، ماهیت الهام‌بخش خود را حفظ کند، آنچنان که حسین کچوئیان در کتاب «انقلاب اسلامی ایران و انفتاح تاریخی» با تاکید بر همین نسبت‌سنجی میان انقلاب‌ها و محیط پیرامونی، تنها ۳ انقلاب فرانسه، شوروی و ایران را واجد صفت «کبیر» به معنای داشتن ماهیتی چالشی نسبت به نظم پیرامونی خود و الهام‌بخش سایران دانسته است.

وی در مقدمه کتاب خود می‌گوید: «یک دسته از جنبش‌های اجتماعی بر شرایط تاریخی غالب اتکا و ابتنا دارند و در تعارض ماهوی با تاریخ موجود قرار نمی‌گیرند. این جنبش‌ها تاریخ موجود را در مسیر کنونی‌اش بسط و توسعه می‌دهند اما جهت مسیر آن را به تمامی تغییر نمی‌دهند.

این جنبش‌ها به هر میزان انقلابی و حاد باشند، در جهت فعلیت‌بخشی کامل به تاریخ موجود و دستیابی به اهداف نهایی و ایجاد نظم اجتماعی مطلوب آن در پایان سیر تاریخی‌اش هستند.

جنبش‌های دسته دوم علیه تاریخ جاری برای تغییر مسیر کلی آن و ایجاد تاریخی نو متناسب با گروه اجتماعی جدید به منزله نیروی فعال و سازنده جنبش انقلابی عمل می‌کنند.

جنبش‌هایی از این نوع، اتکایی بر شرایط تاریخی غالب ندارند، بلکه برخلاف نوع اول تاریخ، خود را در ستیز و معارضه با آن می‌سازند. به جای تسهیل و کمک به این نوع از جنبش‌ها، شرایط تاریخی موجود، در تقابل با آنها می‌کوشد از وقوع‌شان جلوگیری کند.

بر این اساس، چنین جنبش‌هایی که به لحاظ ارزش‌ها و صورت نظم آرمانی یا نیروهای اجتماعی آن در تقابل با تاریخ موجود، مبین «پایان» یا فعلیت‌یابی خاص آنند، باید از توان و نیروی بسیار زیادی تا حد لازم برای غلبه بر شرایط تاریخی موجود برخوردار باشند. همین الزام یا ضرورت منطقی است که این جنبش‌ها را به ایجاد انقلابات کبیر می‌رساند».

در چنین فضایی هر قدر انقلاب کبیر فرانسه و انقلاب کبیر شوروی با نظم موجود زمانه خود ماهیتی متضاد داشتند اما در نهایت برخاسته از بینش «عرفی‌گرایانه» و «سکولار» نسبت به روند تحولات بودند اما انقلاب کبیر اسلامی برخلاف ۲ انقلاب مذکور، راه و روشی نوین را در پیش گرفته بود که می‌توان تعبیر میشل فوکو، فیلسوف پست‌مدرنی که از انقلاب مردم ایران در سال ۱۳۵۷ با عنوان «انقلاب به نام خدا» یاد کرد را نسبت صادقی دانست؛ آنچنان که دکتر محمدحسین پناهی در کتاب «جامعه‌شناسی شعارهای انقلاب اسلامی» با جمع‌آوری تمام شعارهای ثبت‌شده در جریان راهپیمایی‌ها (بیش از ۴۱۰۰ شعار) در بازه مهر ۵۶ تا شهریور ۶۰ و بررسی درصدی آنها به شکل تفکیک‌شده به این واقعیت قابل تامل اشاره می‌کند که از مجموع ۷۳۸ شعاری که با محوریت اهداف و ارزش‌های انقلاب و چگونگی تحقق آنها در خیابان‌ها داده شده است ۴۸/۶ درصد حول محور اهداف و ارزش‌های فرهنگی، ۳۵/۴ درصد حول محور اهداف و ارزش‌های سیاسی، ۹/۷ درصد حول محور اتحاد و تشکل و ادامه مبارزه برای تحقق اهداف و ارزش‌ها و تنها ۵/۳ درصد شعارها حول اهداف و ارزش‌های اقتصادی بوده است.

در چنین منظومه‌ای چشم پوشیدن از جهت کلی حرکت انقلاب اسلامی و ماهیت هویتی آن در نسبت با ارزش‌های نهادینه‌شده نظام جهانی، به‌مثابه نادیده گرفتن خورشید در روشنای روز و علت شمردن عدم وجود سایه در شکل‌گیری روشنایی است.

طلیعه چله دوم انقلاب اسلامی و مسیر تبیین‌شده در بیانیه «گام دوم» رهبر انقلاب را جز با مبنا قرار دادن مسیر آغازین این حرکت نمی‌توان به شکلی دیگر متصور بود، چه از آن رو که مسیر پیموده شده در ۴۰ سال گذشته نمی‌تواند مبدائی جز این فضای هویتی داشته باشد و متقابل چه از این رو که ترمیم انحرافات در مسیر پیش رو جز با سنجه قرار دادن ارزش‌های اولیه قابل تحقق نیست.

با این نگاه، صورت مسأله انقلاب اسلامی در گام دوم آن را می‌توان هضم شدن یا استیلا یافتن در نظام گفتمانی و هنجاری «جهانی‌سازی» در تمام شقوق آن دانست، به این معنا که هضم شدن در این نظام حتی اگر جایگاه ابرقدرتی را نیز به جمهوری اسلامی ببخشد با به حاشیه بردن ماهیت انتقادی آن نسبت به این نظم باعث شکست آن می‌شود.

چنین تنازع گفتمانی‌ای از جمیع جهات به‌عنوان متغیر مستقل جمهوری اسلامی در میدان تضارب ایده‌ها شناخته می‌شود؛ آنچنان که تاکید قابل تامل رهبر انقلاب در بیانیه گام دوم بر هدف نهایی انقلاب اسلامی در غالب کردن یک «سبک زندگی» جدید نشانگر این مهم است که کماکان و حتی در پیچیده‌ترین تنازع اقتصادی نیز ایشان کماکان بر اصالت «فرهنگ» در جریان مسیر حرکتی انقلاب اسلامی تاکید دارند.